Број 50 У Новом Саду, у уторак 4. (17.) марта 1914. Година XLIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 круне и 10 потура; на четврт године 8 круна. За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: а пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући Јована Т. Чавића, у главној улици бр. 6.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Чек-конто 12008.

Одбрана Угроруса.

ГОВОР

дра Косте Хаџи,

адвоката из Новог Сада, држан 13. (26.) фебруара пред судбеним столом у Мармарошсигету у одбрану оптужених Угроруса.

III.

(Свршетак)

Госп. државни одветник оптужује Алексија Кабаљука и другове и због тога, што су читали и распростирали лист „Рускаја Правда“. Овај лист излази у Черновицама и аустријска строга цензура није тај лист конфисковала, а угарска влада му није забранила улазак у Угарску; о томе дакле, да тај лист шири противдржавне тенденције, нико није знао — осим госп. државног одветника. Прочитани бројеви и не спомињу Угарску, а камо ли да би дражили против устава или закона, или власти у Угарској. Где је дакле ту основа за кривични прогон, када нема кривичнога дела? Врло је занимљиво оно што нам г. државни одветник прича о листу „Рускаја Правда“. Он нам прича, како је „Рускаја Правда“ лист, који стоји у служби руских званичних и полузваничних кругова и каже, да се храни на јаслама руске државне благајнице! Зна г. државни одветник и то, да се тај лист штампа у 3000 примерака, али се је овом „пропагандистичком“ органу десио малер, да је неколико месеци престао излазити, *јер није могао да плати штампарију*. Молим да се констатује, да је г. државни одветник све ово озбиљно рекао. Дакле лист „Рускаја Правда“, орган руских званичних и полузваничних кругова, који се према информацији госп. државног одветника храни на јаслама руске државне благајнице, морао је престати излазити, јер није било новаца за штампара. *Једном речи, лист руске владе — банкроширао је!* Сирота Русија и још жалоснија њезина државна благајница, када је она тако празна да не може ни „Руску Правду“ да одржи у животу! Ово откриће не би требао г. државни одветник да таји, јер у данашњој међународној констелацији може ово бити од великога значаја за установљење финансијске снаге руске државе!

Нека ми славни суд дозволи, да се пожалим на поступак г. државног одветника, који дубоко вређа чувство праведности. Кад је год споменуо православну цркву, никада није пропустио употребити епитет „дична“. Држим, да је г. државни одветник то из пуке ироније учинио, јер када је год споменуо римокатоличку цркву, он тај епитет није употребио. А пошто је он католик, односно унијат, ја не могу претпоставити, да је он епитет „дична православна црква“ употребио због тога, јер се он према православној цркви односи са више љубави и поштовања него према својој цркви. Моје је дакле уверење, да је госп. државни одветник из ироније употребио епитет „дична православна црква“. Ја држим, да је државни одветник најпозванији извршилац закона. Његова је дужност приметити сваку повреду закона. У *Угарској уживају све законом признате вероисповести потпуну равноправност* и најмање је позван један државни одветник, да се огреши о уставна права признатих вероисповести и да флагрантно повреди: XXVII. зак. чланак од год. 1790., XX. зак. чл. од год. 1848., LIII. зак. чланак од 1868., IX. зак. чл. од 1868. и XLIII. зак. чланак од 1895. године, на тај начин, што он на јавној судској расправи са спрдњом говори о једној цркви, која према законима ужива потпуну равноправност са осталима признатим црквама. Ја ово понашање г. државног оветника осуђујем, и против тога најенергичније протестујем не само као бранилац оптужених, него и као син православне цркве, коју један државни чиновник сме на јавној расправи судској подвргавати ругли. (Државни одветник изјављује, да није мислио вређати православну цркву).

Могуће је, да је госп. државни одветник погрешнога мишљења, да православна црква игнорише и пренебрегава државне интересе, пак је можда то узрок његовом нерасположењу. Ја хоћу и у томе погледу да умирим г. државног одветника. Ја се позивам на најпризнатија дела Карла Фидлера, професора дра Антуна Ходинке и на велику историју Угарске (милениумско издање), и позивам га да ова дела проучи, пак ће се уверити, *да су самостални кнежеви ердељски били највећи заштитници и покровитељи православне цркве.* Историјска је чињеница, да је између бечкога двора и ердељских кнежева Баторија, Бетлена, Ђорђа Ракоција, па и Фрање Ракоција кроз столећа трајала велика и очајна борба због православне цркве. Од вајкада је била тежња бечкога двора да православну цркву подреди римокатоличкој т. ј. да спроведе унију. Акција бечкога двора у корист уније била је валовита, то јест час јача час пак слабија према томе, какве су биле у то доба политичке прилике, али та акција никада није сасвим престала. Ову акцију бечкога двора јако су паралисали ердељски кнежеви, који су били махом протестанти, те су потпомагали православну цркву у њеној борби против уније. Са чудноватом оштроумношћу и политичком зрелошћу увидели су ердељски мађарско-национални владари, да православна црква упућује своје верне на обрану самосталности и независности отаџбине, и увидели су према томе, да је православна црква веома важна установа за одржање самосталне Угарске. Православни Угроруси борили су се са највећим одушевљењем и пожртвовањем за самосталност угарске државе, они су били најпоузданији елеменат у одбрани самосталности, и то је управо и био узрок унијонистичких тежњи Беча, јер су тамо увидели, да се тежња православних Угроруса за независношћу Угарске државе може сломити само унијом т. ј. подређењем њиховим под власт римскога папе и његове јерархије, која се никада није идентификовала с националним тежњама мађарскога народа. Веома је интересантно и зато ћу то овде нарочито споменути, *да је књаз Ђорђе Ракоци епископа Василија Тарасовића у Мунчачу у моменту дао ухватити и затворити, када се је овај спремао за пут у Јегру, да положи заклетву у руке католичког бискупа на учење римокатоличке цркве и да призна папин примат.*

Но да се види с коликом су упорношћу бранили и штитили православну цркву ердељски кнежеви од навале католичке јерархије и бечких политичких кругова, позивам се још на један врло занимљив историјски факт. Када се после смрти епископа Јована због неприлика, које је католичка јерархија чинила, није могао угроруски православни синод да састане и новога епископа изабере, обратила се је самостална ердељска кнегиња Софија Батори *кијевскоме митрополиту с молбом, да он постави за православног епископа у Мункачу згодну личност, јер вели: „не може народ угроруски дуго остати без епископа, без чувара православне вере“, те уверава митрополита, да ће личност коју он буде одабрао и за епископа хиротонисао, увести у звање и бринути се за његову егзистенцију.* Види се дакле, да су владари мађарске крви штитили православну цркву од навале римокатоличке јерархије, а то свакако не би учинили били, да се нису уверили били о потпуној лојалности православне цркве према самосталности угарске државе.

Морам даље и то нагласити, да је православна црква велеважна и потребна установа за државу, која ју штити и признаје, она је благодарна и признателна помагачица држави, она подиже сјај круне и утврђује своје верне у љубави према отаџбини, она се у својим молитвама сећа и спомиње све Хришћане па и цело човечанство, јер она учи да смо ми сви створења једнога Бога и баш због тога греши сваки који год у њој види опасност било какову.

Господин државни одветник оптужује мога штићеника и због тога, јер је он наводно распростирао црквене књиге и молитвенике, који су из Русије донесени, те наводи, да су у тима књигама садржане молитве за Господара Императора Русије, престолонаследника и за сав руски царски дом, и види у тима молитвама дражење и бунење против сигурности државе и тежњу за оцепљењем од државне заједнице.

Ја нећу о томе да говорим, како је ово први случај у криминалистици, да се неко повуче на кривичну одговорност због молитве Богу, што у опште није предвиђено никаквим казненим законом на свету. Али морам нарочито нагласити, да су све веће црквене књиге, као на пр. минеје и октојиси — штампани у Русији, јер због великих трошкова не могу мале цркве приредити издања таквих великих црквених књига. Руске црквене књиге налазе се код свих православних словенских народа. Српске православне цркве у Угарској, Хрватској, Славонији, у Босни, Херцеговини и Далмацији, па и у краљевини Србији, а исто тако и у Бугарској немају других књига осим — руских. Пошто су те књиге у Русији штампане, сасвим је природној да су и молитве за рускога цара и царску породицу уврштене. Православна црква штује у владару дотичне државе природног заштитника и покровитеља свога, па и онда, ако владар није православан, па ако није чак ни Хришћанин. И према томе православна црква моли се за здравље и дуг живот владарев и његове породице и спомиње га приликом сваке литургије, шта више и приликом црквених функција, које се у кућама православних врше. У аустро-угарској монархији спомиње се у свима црквама само име Његовога Величанства цара и краља Фрање Јосифа Првог исто тако, као што се у Русији спомиње име рускога цара, у Србији име српскога краља и т. д. Да би се славни суд — коме су ове ствари досада непознате биле — уверио, изговорићу како у оригиналу тако и у преводу тропар, који се пои о водосвећењу, а који овако гласи: „Спаси Господи људи твоја и благослови достојаније твоје. Побједи всепресветљешјему и державном императору и краљу Францу Јосифу Первому на сопротивнија дарујај“. То је, као што видите, молитва за спас нашега владара и за победу његову над својим непријатељима. Нема хришћанске цркве, која се толико моли Богу за владара, као православна црква, која не пропушта сетити се свога свагдашњег за-

штитника — чак и приликом крштења — а то је најјачи доказ, *како православна црква уноси молитвама у душе својих верних лојалност, љубав и поштовање према своме владару*. Како је дакле могао г. државни одветник инкриминирати нешто што не постоји, како је могао без познавања ових ствари пред целим светом тврдити, да су православне црквене књиге велеиздајничке?

Господин државни одветник тврди, да се у православним црквама читају молитве за руске војсковође, за грађанске властодршце и за руску војску. Он је свакако чуо, да има једна молитва која гласи: „Војеначалники и градоначалники и все христољубивоје војинство“. Ова се молитва свакако чита о литургији, али та се молитва не односи на руске војсковође и цивилне властодршце и на руску војску, него на војсковође, грађанске властодршце и војску *дотичне државе* тако исто, као што се и молитве за владара увек читају при литургијама, али се увек спомиње име онога владара, који је суверен дотичне државе, у којој православна црква постоји. Ако то државни одветник није знао, требао се код православних црквених власти информирати, па би себи уштедио био ту неприлику, да се на јавној судској расправи та питања претресају на његову штету, што му не може служити за препоруку, а ако је знао, па је ипак тенденцијозно како у оптужници тако исто и у своме оптужбеном говору поставио тврдњу, да се у православним црквама читају молитве за рускога цара, руске војсковође и руску војску, онда је заслужио најстрожији поступак од својих претпостављених власти, јер је то поступак сасвим недоличан ономе, који већ по званичној дужности мора прогањати сваку неистину, сваку незаконитост и свако намерно извртање. Течајем расправе тражио сам преслушање стручњака професора литургике, који би сва ова питања под заклетвом објаснио, па када ми већ молба није услишана, позивам госп. државног одветника, да сада јавно побије моје наводе гледе молитава. Али ја сам уверен, да ће г. државни одветник после овога ћутати!...

Г. држ. одветник подиже оптужбу против мога штићеника и због тога, јер је употребљавао *трорамени крст*, што је „државно знамење руско“. Ова је оптужба колико неоснована, толико и смешна. Надао сам се, да ће ову тачку оптужбе г. држ. одветник напустити, јер је већ дознао и то из исказа грофа Владимира Бобринског, да трорамени крст није руско државно знамење. Руски државни крст је крст Светога Андреје.

Какав је изгледао крст, на коме је Исус Христос разапет био, нико не зна, јер о томе ставрографија нема никакових података. Царица Јелена нашла је првобитни крст Исусов, али тај крст није остао у целости. Један део крста однесен је у Јерусалим, други је задржао цар Константин за себе, а трећи део крста доспео је у Храм Светога Крста. Јован Златоуст у једној својој беседи пак каже, да је Исус Христос понео крст са собом на небо. Али се зна, да имаде више типова крста. У православним црквама употребљава се крст са једним раменом, са два и са три рамена. Крст са једним раменом виђа се у православним црквама понајчешће, а одлика му је да су сва четири краја потпуно једнака по дужини, док је у католичкој цркви водоравни део за трећину краћи. Дворамени крст, какав је на угарској државној јабуци јесте *патријарашки* крст, а горње раме, које је увек краће од доњег, представља ону таблицу, на којој је било написано име распетога.

Трорамени крст развио се је тек касније, а доње, треће раме представља према Тертулијану седиште, које је нужно било због тога, да задржи тело распетога, јер чим је више нестајао живот у распетога, тиме се је већма спуштало тело према доле. Овај дакле трорамени крст, који би по мишљењу госп. држ. одветника требао да буде државно знамење руско, *налази се у свима православним црквама на свету* и нема никаквог државног значења. Због тога је овај део оптужбе сасвим без основе.

Г. држ. одветник је врло непромишљено утврдио, да је руски цар глава православне цркве.

Руски цар није и не може бити глава православне цркве. Он је њен заштитник и покровитељ, разуме се у Русији као што су и сви остали православни владари заштитници православне цркве у дотичној држави. Руски цар у руској православној цркви има по прилици исти делокруг, што га врши наш владар према православним црквама у Угарској. Тај делокруг обухвата само вршење врховног државног надзора према цркви. Њему не припада право мешања у унутрашња црквена питања, црквом управља не цар, него епископски синод. Према томе одпадају све претпоставке државнога одветника, које је он у својој оптужници и оптужбеном говору поставио, а због тога су погрешне и последице које је он из тих претпоставака изводио.

Након свега овога морам поново нагласити, да оптужени нису учинили преступ или злочин, који је провиђен у §§. 171, 172 и 173. нашег кривичног закона. Они нису дражили, они нису бунили, они су стојећи на законитом темељу само тражили да се оживотвори њихово право на слободу вероисповести. А ко се својим правом служи, тај се не може огрешити о закон.

На крају морам још и то нагласити, да је угроруски народ видио већ у прошлости и лепше дане. Било је време, када је он живио на територији Угарске под заштитом угарских закона и угарских краљева, али под руковођењем и предњаштвом својих кнежева. Споменици које је подигао на част и славу своме народу још у XIV. столећу књаз Тодор Корјатовић, докази су да је овај народ био значајан културни фактор у земљи јер је живио у традицијама своје народности и своје православне вере. А почео је културно ићи у назад чим му је православна његова вера дошла у опасност и чим су му ту веру одузели. Угроруски народ постаће и опет јака културна чињеница у Угарској и биће опет камен темељац угарске државне независности чим се буде вратила слобода савести и могућност развијања у својим народним особинама. Ја молим суд да са својом пресудом то омогући и молим због тога да их од оптужбе ослободи.

Српском народном учитељству у митрополији карловачкој.

Српски народни учитељи и учитељице из српске митрополије карловачке на своме састанку, одржаном 12. (25.) децембра прошле године у Новом Саду, дошли су до тог уверења, да се учитељство може успешно борити за унапређење наше основне српске народне школе и народног образовања, као и за унапређење и моралног и материјалног и друштвеног положаја српског народног учитељства само у крилу народне црквено школске автономије нам, а уз помоћ свога српског народа — сарадњу удружених српских народних странака у српској митрополији карловачкој.

Та одлука, — коју је српско народно учитељство тога дана 12. (25.) децембра 1913. г. једногласно донело, — чини нову епоху у животу овамошњег учитељства и народа српског.

Та одлука значи, да је тога значајнога дана 12. (25.) децембра прошле године — када се српско учитељство својом иницијативом, о своме круху и руху сакупило — проговорила благородна душа, родољубиво срце и просвећени ум српског народног учитељства.

Јер српско народно учитељство, проговоривши искрено из своје душе и срца није могло друкчије, него само тако закључити, како је закључило, наиме: да се у крилу народне нам автономије организује — знајући, да је народна црквено-школска автономија али у којој је српски народ суверен, најмоћнији штит и бранич и српске народне школе и српског народног учитељства.

Том приликом је српско учитељство прогласило својим органом „Школски Гласник“, а уређивање истога — у новом, најслободоумнијем правцу до митрополијске скупштине — поверено је „Месном српском народном учитељском збору у Новом Саду“.

Месни учитељски збор новосадски, након пребројених многих тешкоћа око примања листа, примивши исти у своје руке, изабрао је Уређивачки Одбор.

„Школски Гласник“ ће енергично заступати интересе српске народне школе и целокупног српског народног учитељства у свима правцима.

„Школски Гласник“ треба да буде прави израз и огледало душе српског народног учитељства,

Да би „Школски Гласник“ тек могао постати прави израз и огледало душе српског народног учитељства — потписани Уређивачки Одбор позива сву браћу учитеље, сестре учитељице и забавиље у митрополији карловачкој, као и све пријатеље српске школе и српског учитељства, да га и морално и материјално помогну својом претплатом и сарадњом — јер до сада је само 41 претплатник послао претплату.

Како дакле за сада тим бројем претплатника није обезбеђено редовно излажење листа — то пре, но што ћемо 1. број листа издати — кроз гласила удружених српских народних странака, на чију ћемо се помоћ и сарадњу око уређивања нашег школског и учитељског питања ослањати, пуштамо овај проглас српском народном учитељству са позивом и молбом, да претплату што пре послати изволе; а тако исто молимо другове, да и своје радове, који се клоне унапређењу и процвату српске школе и српског учитељства — слати изволе на: „Школски Гласник“ у Новом Саду.

Верујући, да ће нас и сви пријатељи народне српске школе и српског учитељства, а нарочито само учитељство претплатом и сарадњом својом обилато потпомоћи, кличемо: На посао другови! Прегаоцу Бог помаже!

С другарским поздравом

Уређивачки Одбор „Школског Гласника“ у Новом Саду.

Први заједнички састанак српских и румунских ђака у Паризу.

Срби и Румуни, која уче више школе у Паризу, приредили су свој први састанак 15. фебруара ове год. у дворници „Voltaire“. Срби ђаци имају своје друштво „Зора“, а Румуни „Василь Александри“. На првом састанку било је преко 100 ђака. Председник румунског друштва, Ханеш, отворио је скупштину кратким говором, у којем је обележио значај овог састанка српских и румунских ђака у Паризу. Уз одобравање присутних предложио је за председника састанку Петра Јовановића, председника „Зоре“.

После тога је Г. Врабјеску говорио о одношајима Румуна и Срба у прошлости, о славним данима, које су Срби доживели под Стеваном Душаном, и Румуни под Михаилом Храбрим, а изјавио је жељу да и у будућности доживе Срби и Румуни светле дане.

Србин Миланић говорио је о узроцима и циљевима српско-румунског пријатељства. Он је споменуо, да се у српским народним песмама о Краљевићу Марку славе и румунске војводе као суборци. Пријатељство између Срба и Румуна треба да буде што чвршће и да се утврди за сва времена, јер њихов заједнички непријатељ, Бугарска, коју су Срби и Румуни ослободили из турског ропства, угрожава слободу Србије и Румуније. Свој говор завршио је усклицом: Живела Румунија! Живела Србија!

Председник П. Јовановић говорио је са највећим одушевљењем о својој срећи, што је осећа као председник првог састанка, на коме је цементирано пријатељство румунских и српских ђака, које је засновано на искрености и заједници националних интереса. Уз бурно одобравање присутних изјавио је своју захвалност Француској, на чијем гостољубивом и племенитом земљишту налазе потпору све праведне ствари и свака тежња за слободом.

Једногласно је примљена резолуција, коју је предложио Бањон. У њој се каже, да Срби и Румуни ђаци у Паризу, организовани у својим друштвима „Зори“ и „Василь Александри“, свесни вековног пријатељства, које везује оба народа, сећајући се тешких и заједничких претрпљених страдања, одлучили су, да свом снагом и искреношћу своје младости поради, да се неразрешиво и заједничким интересима поткрепљено пријатељство негује за напредак и величину њихових домовина.

Ђак Миланић истакао је, да је проф. Н. Јорга у Букурешту први у Румунији подигао свој глас за приближење Румуна Србима. На то је ђак Аламбашић предложио, да се професору Јорги пошље брзојав са изјавом захвалности и да га известе, да је његова идеја ухватила чврст корен. Предлог је примљен једногласно. Затим је решено, да Срби и Румуни ђаци 16. фебруара учествују на манифестацији француских ђака пред споменником града Штрасбурга, да и тиме покажу своје искрене симпатије за Француску. Што су одлучили, то су и учинили.

Verax.

Догађаји на Балкану.

Предрачун српског војног министарства.

Као што смо већ јавили, у предрачуну српског војног министарства предвиђени су редовни издаци у износу од 54 милиона 335 хиљада 457 динара, а изванредни издаци 1 милион, 401 хиљада 887 динара. У предрачуну предвиђена је плата за 2806 официра и војничких чиновника (према старом закону о организацији српске војске), и то: војни министар добива плате 12 хиљада 630 динара; војвода 15 хиљада; 12 генерала, сваки по 10 хиљада 104 динара; 143 пуковника, сваки по 7200 динара; 211 потпуковника са платом од 5500; 563 мајора са платом од 4500; 451 капетан I. класе са платом од 3150; 374 капетана II. класе са платом од 2600 динара; 275 поручника са платом од 2200 динара; 301 потпоручник са платом од 1800 динара. По новом закону о организацији српске војске, број официра биће много већи, а плата им ће се повећати. У предрачуну предвиђена је плата за 282 војничка чиновника, за 29 ветеринара; 13 лекарника, 11 грађанских мерника, чиновника и надзорника; за 5 грађанских професора на војничкој академији, за 2 стална војничка свештеника и 15 виших и нижих капелника. Осим тога предвиђена је наплата за 1163 подофицира, 696 свирача и 49 хиљада војника.

Арбанаси и нови им владар.

Дописник бечког листа „Цајта“, који је био на свечаностима што су приређене у Драчу приликом доласка новог албанског владара, кнеза Виљема Вида, пише, како је народ био том приликом посве хладан и нем посматрач. Врло сумњиве личности, у европском оделу, умешали су се били међу свет и из свег грла су се дерали: „Рофте Мбрети!“ (Живео краљ!), али Арбанаси су остајали хладни, туробни и нису се прихваћали те поздраве. Од Арбанаса једино су клицали кнезу Виљему ђачићи из талијанских школа и певали су му родољубиве песме, али и та деца су то чинила по команди својих талијанских учитеља. Арбанашки народ, који је био прикупљен из унутрашњости, при дочеку није ни видео кнеза, јер је стојао подаље одвојен жандармеријом и војницима међународних трупа. Кнеза и његињу могао је народ да види тек доцније, када су се кнез и његиња појавили на балкону. И тада се није чуо ни један узвик поздрава из редова прикупљена народа. Арбанаси су свог владара посматрали немо и ко зна, какве им се мисли ројиле по главама. Када је бечки новинар запитао једног старца, како му се свиди владар, одговорио стари Арбанас: „Видим, да и он има 5 прстију на руци као и ја; и он има две руке и главу као и ја!“ Сав онај свет, што се о дочеку био слегао у Драч, очекивао је, да ће нови владар бацити злато међу народ; наравно преварио се и разочаран се вратио кући. Једино је ћарило становништво у Драчу, које је од странаца станове и храну наплаћивало по грдним ценама. Али и њихова берба неће трајати дуго, те ће онда њихово незадовољство бити још веће него оних, који ни сада нису ћарили ништа.

Градња битољске железничке пруге.

Проучавање трасирања железничке пруге Скопље—Битољ или Велес—Битољ, као што јавља „Српска Кореспонденција“, поверено је берлинском друштву Јулија Бергева. За обадве пруге има по две трасе, чија је дужина од 110 до 120 километара. Друштво ће сада проучити све четири трасе и онда ће најповољнију предложити српској влади. Није још одлучено, да ли ће влада берлинском друштву тада поверити и изградњу те железничке пруге или само трасирање. Ако влада сама предузме изградњу или је повери другој фирми, онда ће берлинском друштву платити за трасирање отштету по сваком километру 800 франака. Изградња пруге од Скопља до Битоља са набавком свег материјала стаће око 30 милијона франака.

Вести из места и са стране.

Скупштина сремске жупаније.

Пролетња скупштина сремске жупаније одржаће се 18. (31.) марта о. г. у Вуковару. На дневном реду има 38 тачака. Бираће се шест чланова у управни одбор и *одредиће се дан за избор жупанијских скупштинара.* Расправљаће се о молби општина Ердевика и Шида, да се повећа број одборника и решаваће се о броју одборника у општинама Карловчић и Петровчић. За градњу железнице од Митровице до Земуна тражи се од жупаније припомоћ од 600.000 круна. Од важнијих молби спомињемо још: молбу Нових Бановаца за оцепљење од Илаче, Павловаца за оцепљење од Врдника, Раче за оцепљење од Босута, Лаза за оцепљење од Мирковаца, Оролика за оцепљење од Слаковаца, Стејановаца за оцепљење од Великих Радинаца, Моловина за оцепљење од Шаренграда и припојење Соту, Мохова за оцепљење од Шаренграда, Крњешеваца за оцепљење од Угриновица, Раковца за оцепљење од Лединаца и т. д. Општина Пећинци жели да се припоји румском котару. Хртковчани желе да се оснује котар са седиштем у Хртковцима. Шатринчани желе да се оцепе од Нерадина и припоје Иригу. Кукујевци траже да се Ашањски рит оцепи од Кузмина и спој са кукујевачким атаром. Кузминци желе да се државна пустара Кљештевица оцепи од Мартинаца и спој са њиховим атаром.

Мунгови се љуте.

У недељу била је прослава 15. марта, који Мађари славе сваке године као успомену на уважење слободоумних установа 1848. године. У Новоме Саду била је тога дана у вече велика свечаност у дворници Ковачевог хотела. Ту је говорио овдашњи професор Ваш. Он је истакао, да Мађари ове године нису имали разлога да славе 15. март, јер је мунговска влада уништила све оне установе, које је створила 1848. година. Отога би требало да се приреди дања . . . Присутни мунгови били су врло љути због овог говора. Неко је хтео да поправи ствар, па је викнуо: Да чујемо посланика Словака! На то је други одговорио: *Да видимо пикслу!* Тиме је циљао на Лукачеву дозволу за коцкарницу на Маргитином Острву. Чујемо, да је одбор мађарског културног друштва због ове афере поднео оставку.

Једна историјска старина у Београду.

Београдски „Фигаро“ јавља, да ће ових дана почети рушење зграде преко пута од Коларца, где је била продавница „код домаћина“, одмах до модерног биоскопа. У тој трошној двокатници становао је отац данашњег српског краља, пок. кнез Александар Карађорђевић. Он је ту становао, докле год је био ађутант кнеза Михаила, а ту га је 1842. године затекао избор за кнеза Србије. Из те куће позват је у двор, да прими кнежевску власт.

Велика забава у Београду.

У недељу је у београдском официрском дому приређена величанствена забава у корист дома Свете Јелене. За успех забаве је највише допринела гђа Хартвиг, супруга руског посланика, која се много брине за сирочад косовских осветника. Њено име биће златним словима забележено у српском летопису.

Рад српске омладине у Будимпешти.

Јављају нам из Будимпеште, да је ствар Бачке Трпезе већ на добром путу и да ће се по свима изгледима судећи, већ на јесен моћи и да оствари. Осим тога намерава омладина, да приреди један низ предавања, која ће држати професори Срби и Хрвати.

Не играј се оружјем.

Из Жабља јављају, да се 18 годишњи овчар Богдан Урошев у риту на долми играо пиштољем, који је до пола напунио барутом и затим цев запушио земљом. Пробао је више пута да опали пиштољ, али није могао, јер није изјала цев Тада је притиснуо уста од цеви на свој трбух и запалио жигицу да загреје цев. Од пламена жигице запалио се барут у цеви и експлодирао, а набијена земља из цеви продрла је у његову утробу и растргла му црева. После неколико сати издануо је јадник.

Ископавање турског свеца у Будимпешти.

У Будиму (џамијска улица) налази се гроб турског свеца Ђул-Бабе. Гроб је на приватном земљишту. Турци су хтели да откупе то земљиште, али је поседник искао милијон круна. Сад се ради на томе, да се у Будимпешти сагради џамија, па ће се кости Ђул-Бабине пренети у ту џамију.

Украдени документи.

Пештански листови јављају, да је из угарског министарства просвете нестало шест докумената, који се тичу ђурског владике Варадија, а на којима је наводно фалсификован краљев потпис. Ти су документи нађени код једног новинара, који их је хтео продати за 600 круна, али полиција му је одузела документе и новце, које је добио.

Исправка.

У јучерашњем јутарњем броју поткрале се две погрешке у говору дра Косте Хаџи, којим је бранио Угрорусе. У другом ступцу (на првој страни) стоји: „Када је из Беча унија међу угарским и ердељским Русинима форсирана“ — а треба да стоји: „Када је из Беча унија међу угарским и ердељским *Румунима* форсирана“ . . . У трећем ступцу стоји, да је Владислав II. издао декрет 1849. а треба *1498*.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се благо време, местимице киша.

Привредни гласник.

Са занатлијске конференције у Новоме Саду.

У недељу је, у просторијама Задруге Орба Занатлија Новосађана, одржана конференција, на којој су били и изасланици карловачких Орба занатлија. Нађен је основ, по коме се може приступити раду у погледу стварања савеза Орба занатлија из Аустроугарске, и изабрат одбор да ступи у везу са свима српским занатлијским установама. Једнодушно је изречено, да Орби занатлије треба да пригрле и потпомажу „Занатлијско Коло“, док занатлијски савез не буде и издржавање листа олакшао или узео на себе. Занатлије су међу собом часком накупили 24 К 20 пот., те је ова свота уручена Колу Занат. Омладине, као прилог „Занатлијском Колу“. Изабрани одбор ће се за који дан састати и почети рад.

Са новчане пијаце.

Промет на новчаној пијаци доста је ограничен. Понуда има доста али тражња није велика. У Лондону је ових дана купљена већа количина злата. Русија је купила за 2,500.000. Индија за 2,500.000, Немачка за 4.250.000 а Шведска за 2,500.000 круна. Енглеска Банка није куповала злато иако је имала доста понуда, а у Аргентину је послала злата у вредности 10 милијона круна. И Немачка је у последње време послала извесну количину злата у Аргентину.

Брзојави „Застави“.

Стигли 4. марта.

Угарски сабор.

Будимпешта. Посланичка кућа ће данас, а свакако и сутра, у среду, расправљати о народносном питању, а затим ће министар финансија Телески поднети сабору државни предрачун за 1914-5. годину, а министар правде законске предлоге о заштити части и заштити званичника. Сабор ће се одгодити преко ускршњих празника, чим расправи неколике предлоге о пругама вицционалних железница. За време одмора радиће саборски предрачунски одбор и саборски одбор за правне послове.

Промене у хрватско-славонској влади.

Будимпешта. Министар за Хрватску и Славонију Пејачевић побија вест, да је у суботу на министарској седници расправљано о промени у хрватско-славонској земаљској влади и њеној надопуни.

Положај у Аустрији.

Беч. Јуче пре подне се министар председник Штирк саветовао са председником аустријског царевинског већа Силвестром о положају. После подне је била конференција посланика Немаца из Чешке, а затим се састали изасланици чешки и немачки,

којом су приликом Чеси извјавили, да не могу примити немачке захтеве.

Опет шпијонажа.

Беч. Јуче је земаљски суд почео расправу у парници против девет Руса, који су оптужени као шпијони. По оптужби ти ухапшени Руси су 1912. године у Галици мотрили војне припреме, те су своје извештаје хтели да пошљу руском генералштабу преко Липиска (Лајпцига) у Петроград.

Бан Шкерлец оболео.

Будимпешта. Бан Шкерлец је оболео од инфлуенсе, те лежи овде. Грозница је нешто попустила, па ће бан у среду или у четвртак моћи вратити се у Загреб. Није истина, да је бан требао ићи у Беч на аудијенцију код краља.

Официри иступају из мађарске земаљске касине.

Будимпешта. Заповедништво будимпештанског војног кора издало је наредбу, да сви активни официри морају иступити из земаљске касине.

Несрећни случајеви у Румунији.

Букурешт. Код Кладова се изврнуо чамац са 15 радника, који су се возили у Турнсеверин. Свих 15 су се удавили.

Букурешт. У Гашину је изгорела велика парна пилана. Штета је 3 милиона леја. Ухапшен је један отпуштени радник, на кога се сумња, да је упалио пилану.

Земљотрес у Јапану.

Токијо. У Акити је земљотрес порушио више стотина кућа. Погинуло је једанаест људи.

Токијо. Приликом земљотреса разрушено 435 кућа, погинуло 85 особа, а небројено особа рањено.

Одгода аустријског државног сабора.

Беч. Саветовање чешких и немачких странака остало безуспешно. Чеси нису хтели да одговоре на немачке предлоге. На то је изишла царска наредба, којом се сабор одгађа.

Албанска влада.

Драч. У албанску владу ушли су: Турхан паша као председник и министар спољних послова, Есад паша министар војске и финансија, Пренк Беб Дода као министар унутрашњих дела, пошта и телеграфа, Азиз паша као министар правде, др. Туртула као министар просвете и Хасан беј као министар пољске привреде и трговине.

Окружница грчке владе.

Атина. Грчка влада послала великим силама окружницу, у којој изјављује, да обзиром на борбу, коју воде устаници против албанске жандармерије, не може грчка војска предати места тој жандармерији, него се повлачи не мешајући се у борбу између устаника и албанских жандара.

Путовање румунског престолонаследника.

Букурешт. Румунски престолонаследник и супруга му са принцем Каролом отпутоваће у четвртак за Берлин, а одande ће у Петроград.

Апсолутизам у Аустрији.

Беч. Влада издала полузваничну изјаву, да је приморана царским наредбама да повећа војску и подигне зајам, пошто сабор због страначке свађе не може да ради.

Атентат у уредништву „Фигара“.

Париз. Синоћ је дошла у редакцију „Фигара“ жена министра финансија, Каја, и опалила пет метака из револвера на уредника Калмета, који је тешко рањен. Госпођа Кајо је ухапшена. „Фигаро“ већ више недеља води жестоку борбу против Каја. Говори се, да је атентаторка разведена жена Кајова и да је „Фигаро“ штампао њена писма.

Одговорни уредник: МИТА КЛИЦИН.

Трговина.

НОВИ САД, 3. марта 1914. године

Пшеница прве квалитете нова 23 К — п.
Пшеница нова друге врсте — К — п.
Пшеница средња 22 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша 21 К — п. до — К — п.
Наполица 15 К 20 п. до — К — п.
Јечам 14 К — п. до — К — п.
Зоб нова 14 К — п. до — К — п.
Кукуруз у зрну стари 12 К 80 п.
Кукуруз у клипу — К — п.
Пасуљ бели 18 К — п.
Пасуљ жути 18 К — п.
Пасуљ кулаш 16 К — п.
Горушица 10 К — п.

Све од 100 килограма.

РАСПИС ДРАЖБЕ НА МАЊАК.

Меленачка штедионица д. д. у Меленцима решила је заводску кућу видати, стога за подизање исте овим за 22. март о. г. пре подне у 9 часова у заводским просторијама расписује дражбу на мањак и то искључиво усмену.

Предвиђена свота износи 17 670 круна и то без цигаља и крепа.

Лицитирати се може на све а и на сваку радњу засебно.

Сви они који желе на дражби учествовати могу планове, попис предрачуна као остале услове дневно до $^1/_2$12 сахата (само преко недеље) код завода прегледати.

Сваки онај, који жели на дражби учествовати, дужан је према предвиђеној своти 5%, — или у готовом новцу или у вредносним папирима — као пишманлук на дан дражбе положити.

Завод задржава себи право да између учесника повери оном посао, у кога највише поверења има — не обзирући се на понуђеној своти. Те стога онај учесник који радњу не добије нема права ни под којим насловом ма икакве одштете тражити.

У МЕЛЕНЦИМА, 5. марта 1914.

332 3—3 **УПРАВА.**

СРПСКОЈ БАНЦИ У БЕОГРАДУ

Потребна су два млађа чиновника. Првенство имају они, који знају књиговодство и писати на машини. Плата према способности. Оферте треба упутити Банци до 15. (28.) марта т. г. 374 2—3

Дражбена објава.

Потписани старатељ стечајне масе овим објављује, да ће се ципеле из Масе *Леополда Цајнера*, које се налазе у ципеларској радњи у Кошут Лајошевој улици, а које су процењене на 1071 круна 97 потура, продавати од једном, затвореном понудом под следећим доњим условима:

1.) У погледу количине и квалитета робе, које се на лицу места уз посредовање старатеља стечајне масе може разгледати, не прима одговорност ни стечајан суд, ни стечајни одбор, ни старатељ стечајне масе, као што не примају одговорност ни за погрешке које се може бити у инвентару налазе, нити за остале, а одбор задржава себи право да између приспелих понуда, које се имају предати до 5. сати после подне 26 ог марта дру Карлу Кубињу адвокату, председнику стечајног одбора, слободно бира и да најповољнију одбије, те да одржи јавну дражбу.

2.) Понуде се узимају на знање само у том случају, ако се претходно уплати 10% процењене вредности; одоцнеле понуде биће одбијене.

3.) Куповнина после дражбе са урачунавањем кауције има се у готовом новцу предати старатељу стечајне масе, у противном случају губи се право на кауцију у корист стечајне масе, а куповнина сматра се за ништавну.

4.) Сваког оног, који поднесе понуду, иста безусловно обвезује. Горњи су дужни у својој понуди нарочито изјавити, да познају услове ове објаве и да их обавезно примају.

5.) Пристојба куповнине, бељези и остали трошкови купца терете, који је исто дужан исплатити одмах после примања понуде. Купац сноси сваку одговорност од примања понуде па до примања покретина, што се има одма догодити, те је купац дужан у времену од 24 сата о свом трошку однети купљене покретнине.

6.) Стечајни одбор решава о приспелим понудама најдаље до 27-ог о. м.

У *Новом Саду*, 3-ег марта 1914. год.

370 2-3 **Др. Игњат Павлас**
као старатељ стечајне масе Леополда Цајнера

ЖЕНИО БИ СЕ

што пре, младић стар 29 година, трговац, здрав, властник врло добро идуће најелегантније деликатесне и колонијалне радње у највећој вароши после Сарајева у Босни. Мираз најмање 6000 К. Дјевојке или удове и разведене нека шаљу понуде са фотографијом на управу овог листа под „Добра нарав“. Дискреција зајамчена. 357 3-8

За своју галантеријску и кратке робе трговину потребујем

ДВА СТАРИЈА ПОМОЋНИКА

вична осим српског, немачким румунским и мађарским језику, као и аранжирању излога. Понуде са ознаком плате и сликом на **Александра А. Гергеча, Вршац.** 342 4—6

ТЕЛЕФОН 325. **СТОВАРИШТЕ!** ТЕЛЕФОН 325.

ЗАДРУГЕ НОВОСАД. ПРОИЗВАЂАЧА СОБНОГ НАМЕШТАЈА

Као савезница земаљске централне кредитне задруге У НОВОМ САДУ.

Кошут Лајошева ул. бр. 44. Кошут Лајошева ул. бр. 44.

Препоручује своје богато стовариште сопственог производа собног намештаја по врло солидној цени, и НА ОТПЛАТУ.

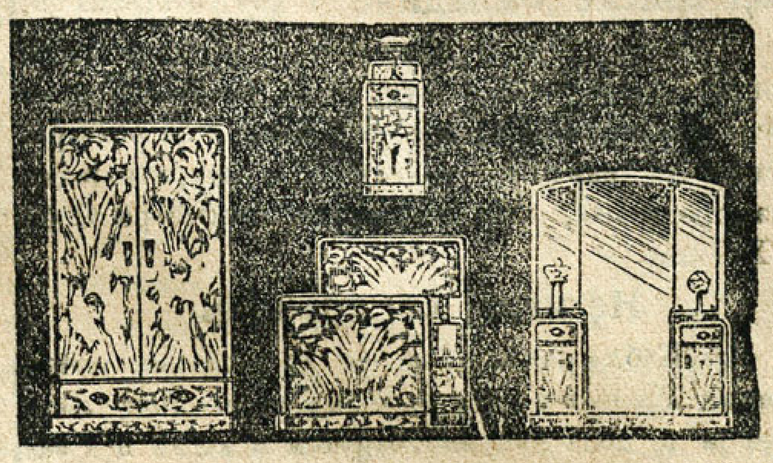

25— 1852

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.